

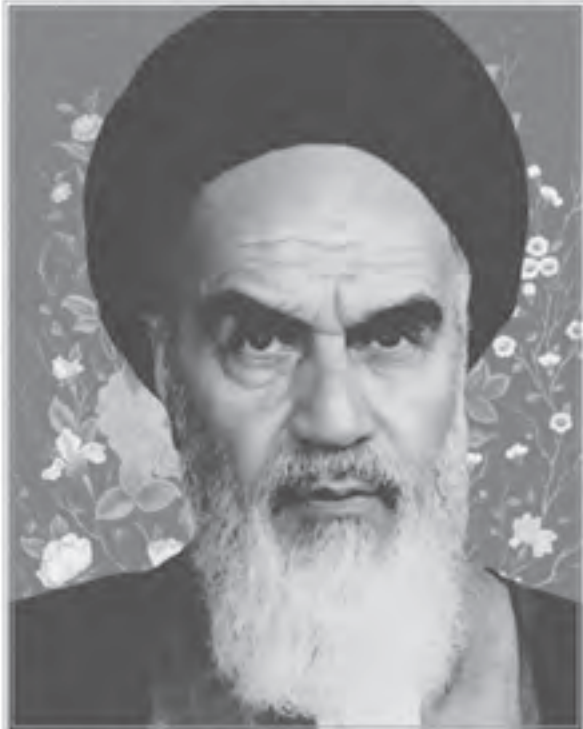
پایه نهم دوره اول متوسطه
کتاب معلم (راهنمای تدریس)

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب:	کتاب معلم فارسی پایه نهم دوره اول متوسطه - ۸۸
بدید آورنده:	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:	دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:	فریدون اکبری سلطه‌ده، علیرضا جنگیزی و حسین قاسم‌پور مقدم
مدیریت آماده‌سازی هنری:	اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
شناسه افزوده آماده‌سازی:	لیدا نیک‌روش (مدیر امور فنی و چاپ) - جواد صفری (طراح گرافیک) - شهرزاد قنبری (صفحه‌آرا) - کبری اجایتی، مرضیه اخلاقی، فاطمه گیتی جبین، نوشین معصوم دوست، زینت بهشتی شیرازی، مریم دهقان‌زاده، ناهید خیام‌باشی (امور آماده‌سازی)
نشانی سازمان:	تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی) تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۰۹۲۶۶-۸۸۳۰، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ وبگاه: www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir
ناشر:	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش) تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۰۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹
چاپخانه:	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ:	چاپ اول ۱۳۹۴

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکسبرداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

«أنس و الفت انسان با هنر و آثار هنری شامل ادبیات، نقاشی و ... برخاسته از حس زیبایی شناسی اوست. هنر، آدمی را به شناخت سرچشمه زیبایی ها فرا می خواند و روح سرکش او را به آرامش می رساند.»

امام خمینی (رحمة الله علیه)

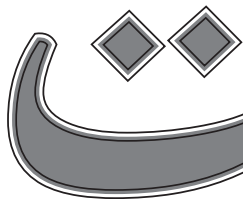
پیشگفتار : سخنی با دبیران ارجمند

بخش اول : کلیات

- ۲ مبانی برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی دوره اول متوسطه
- ۵ رویکردهای حاکم در برنامه درسی فارسی دوره اول متوسطه
- ۸ اصول برنامه درسی و ادبیات فارسی دوره اول متوسطه
- اهداف برنامه درسی آموزش زبان و ادبیات فارسی متوسطه اول، پایه نهم
- ۱۴ ساختار کتاب فارسی نهم
- ۱۷ ساختار و محتوا : بررسی ساختار کلی کتاب فارسی نهم
- ۳۴ روش های یاددهی - یادگیری در برنامه درسی
- ۴۱ الگوی تدریس چیست؟
- ۴۵ عوامل مورد توجه در یادگیری
- ۴۸ ارزشیابی در برنامه درسی فارسی متوسطه

بخش دوم : بررسی درس ها

- ۵۸ ستایش : به نام خداوند جان و خرد
- ۶۱ فصل ۱ : زیبایی آفرینش
- ۶۲ درس ۱ : آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
- ۶۸ حکایت : سفر در خود
- ۶۹ درس ۲ : عجایب صنع حق تعالی
- ۷۵ شعرخوانی : پرواز
- ۷۷ فصل ۲ : شکفتن
- ۷۸ درس ۳ : مثل آینه، کار و شایستگی
- ۸۴ درس ۴ : هم نشین
- ۹۱ روان خوانی : دریچه های شکوفایی
- ۹۲ فصل آزاد : ادبیات بومی ۱
- ۹۳ درس ۵ : درس آزاد

۹۶	فصل ۳: سبک زندگی
۹۷	درس ۶: آداب زندگی
۱۰۶	حکایت: راه مهتری
۱۰۷	درس ۷: پرتو امید
۱۱۴	درس ۸: همزیستی با مام میهن
۱۱۸	شعرخوانی و حکایت
۱۲۱	فصل ۴: نام‌ها و یادها
۱۲۲	درس ۹: راز موفقیت
۱۳۰	درس ۱۰: آرشی دیگر
۱۴۲	درس ۱۱: زن پارسا
۱۵۲	روان خوانی: دروازه‌ای به آسمان
۱۵۵	فصل ۵: اسلام و انقلاب اسلامی
۱۵۶	درس ۱۲: پیام آور رحمت
۱۶۴	حکایت: سیرت سلمان
۱۶۵	درس ۱۳: آشنای غریبان، میلاد گل
۱۷۲	درس ۱۴: پیدای پنهان
۱۷۷	شعرخوانی: بود قدر تو افزون از ملایک
۱۷۸	فصل آزاد: ادبیات بومی ۲
۱۷۹	درس ۱۵: درس آزاد
۱۸۱	فصل ۶: ادبیات جهان
۱۸۲	درس ۱۶: آرزو
۱۸۹	درس ۱۷: شنازده کوچولو
۱۹۲	روان خوانی
۱۹۳	نیایش: بیا تا برآریم دستی ز دل
۱۹۴	فهرست منابع

سخنی با دبیران ارجمند

والا نگشت هیچ کس و عالم

نادیده مَر معلّم والا را

(ناصرخسرو)

ستایش خداوند پاک و مهربان را سزااست که به ما زمان و توان داد تا بتوانیم در پرتو مهر و نواختش، این کار را در جهت اهداف فرهنگی - تربیتی نظام آموزش و پرورش و با تأکید بر نقش تأثیرگذار معلّم و ارتقای خودباوری در فرایند یاددهی - یادگیری به پیش ببریم.

فارسی پایه نهم با ساختار جدید (مهارت های خوانداری و مهارت های نوشتاری) از دید بیوستاری و برنامه ریزی تألیف کتاب های فارسی، دنباله همان زنجیره ای است که از پایه اول ابتدایی پدیدار گشت و پس از پیمودن فراز و فرودها و کسب تجربه ها، اکنون این چنین، رخ نموده است.

با استقلال یافتن «مهارت های نوشتاری» و تألیف کتاب ویژه ای برای آن، از مهر سال ۱۳۹۳، مجال رویش دوباره درس نگارش و انشا فراهم می شود و در پی آن، فضای آفرینش و خلاقیت نیز در پهنه آموزش های مدرسی ما درخشان تر می شود و به پرورش ذوق و بالندگی استعدادها و تقویت تخیل، کمک بیشتری می کند. افزون بر این، آموزش املا، نگارش و انشا نیز به شیوه های علمی و جهت یافته، مبتنی بر محتوایی ساخت مند صورت می گیرد.

کتاب راهنمای معلّم فارسی پایه نهم، برای آشنایی بیشتر با مبانی برنامه و همسو کردن نگرش دبیران گرامی این درس با رویکردها و اهداف آموزشی - تربیتی، سامان یافته است. قصد ما در این کتاب، فراهم کردن گنجینه ای از دانش نبوده است بلکه خواسته ایم برای هر موضوع، دریچه ای به روی ذهن ها بگشاییم و جهشی در روش ها ایجاد کنیم و باقی را به همت بلند شما همکاران عزیز بسپاریم؛ به همین روی، برخی درس ها را فراخ تر و برخی دیگر را به اشارت، بررسی کرده ایم؛ پس کتاب راهنمای معلّم، آغاز راهی است که پویه ها و باریک اندیشی ها و تلاش های بیگیر آموزشی شما آن را به فرجام درست و هنجارمند می رساند.

بر بنیاد آنچه گفته ایم، درنگ در زمینه های زیر، بایسته است:

- بیوستگی «مهارت های خوانداری و مهارت های نوشتاری» با کتاب های دوره ابتدایی، ایجاب می کند که معلمان گرامی از موضوع ها و مباحث مطرح شده در دوره پیشین، کاملاً آگاه باشند.

– با توجه به اینکه رویکرد آموزشی کتاب، فعالیت محور و مشارکتی است، توصیه می‌شود همکاران محترم با به کارگیری روش‌های پویا و فعال آموزشی همچون: گفت و گو و بحث گروهی، همیاری و قضاوت عملکرد و با ورود فعالانه دانش‌آموزان در فرایند یاددهی – یادگیری، کلاس را سرزنده و با طراوت نگهدارند تا آموزش و یادگیری، پویا، پایا، مانا تر و ژرف‌تر صورت گیرد.

– در تألیف کتاب، به ویژه در بخش دانش‌های زبانی و ادبی، اصل را بر «تدریج»، سیر تکوینی و آموزش مرحله‌ای نهادیم؛ بنابراین، از گسترش مباحث و شرح غیرضروری که به انباشت دانش و خستگی و فرسایش ذهنی دانش‌آموزان می‌انجامد، باید پرهیز کرد؛ زیرا مباحث نگارشی، دستوری و ادبی در سال‌های بعد، فریه‌تر و کامل‌تر بیان خواهد شد، بنابراین در آموزش باید اندازه نگاه داشت و به ساختار کتاب پای‌بند بود که «این به ظاهر نقص، تدریج‌آوری است».

ساختار فصل‌های کتاب فارسی نهم، اندکی با کتاب‌های فارسی پایه هفتم و هشتم متفاوت است. در ادامه به کوتاهی، هر فصل را معرفی می‌کنیم:

در فصل نخست «زیبایی آفرینش» دو درس آمده است که تصویری از خلقت بی‌مانند خداوند را با علم و آگاهی در پهنه آموزش رسمی پیوند می‌دهد.

فصل دوم «شکفتن»، دو درس دارد که دانش‌آموزان را با ویژگی‌های دوره نوجوانی و تلاش برای به‌ثمر رساندن توانایی‌های آنها آشنا می‌کند.

فصل آزاد، در این کتاب، به دو بخش تقسیم شده است؛ بخش نخست پس از فصل شکفتن و بخش دوم در ادامه فصل اسلام و انقلاب اسلامی آمده است. این تغییر بر بنیان بازخوردهایی است که از معلمان ارجمند به دست آمد و اکنون می‌توان این فصل را در نوبت‌های اول و دوم بررسی کرد.

در فصل آزاد و بخش نخست «ادبیات بومی»، فرصتی فراهم آمده است تا با توجه به فصل شکفتن، دانش‌آموزان با نظرات و راهنمایی شما دبیران گرامی، احساسات و علائق ملی و منطقه‌ای خود را نسبت به زبان، گویش و همه ویژگی‌های فرهنگ بومی، در قالب‌های «درس، حکایت و شعر خوانی» آشکار کنند.

دروس سه گانه فصل سوم «سبک زندگی»، جلوه های اخلاق و تأثیر آن را در زندگی بیان می کند و هنجارها و آداب بهتر زیستن را بر پایه فرهنگ این سرزمین نشان می دهد.

در فصل چهارم «نام ها و یادها»، دانش آموزان طی سه درس با برخی از شخصیت های بزرگ و نام آشنا و شیوه زندگی و رفتار آنان آشنا می شوند.

پنجمین فصل، به نام «اسلام و انقلاب اسلامی» است که سه درس دارد. در این درس ها، دانش آموزان با برخی از ویژگی های شخصیت های برجسته و تاریخی جهان اسلام آشنا می شوند و به تأثیر انقلاب اسلامی در بهینه زبان و ادبیات و بنیادهای فکری و اجتماعی جامعه، پی می برند.

در بخش دوم فصل آزاد «ادبیات بومی»، دانش آموزان با توجه به فصل اسلام و انقلاب اسلامی، محتوای مناسب را در قالب های درس پانزدهم و روان خوانی، تولید می کنند. در تولید محتوای درس آزاد، پیداست که تکیه بر عنوان فصل، راهنما و کمک به زایش ذهن خواهد بود اما این سخن به معنای محدود ساختن توانایی و دامنه ذهنی نباید تلقی گردد به همین سبب اگر دانش آموزی، گرایش به تهیه و نگارش موضوعی دیگر داشته باشد؛ پذیرش آن هم مانعی ندارد؛ زیرا آنچه اهمیت دارد؛ فرصت سازی برای تقویت نگرش و رشد مهارت های زیبایی است.

آخرین فصل (فصل ششم)، «ادبیات جهان» با دو درس، نمونه هایی از ادبیات جهان را فرا روی دانش آموزان قرار می دهد تا آفاق فکری و ادبی آنها را گسترش دهد و زمینه لازم را برای آشنایی با ادبیات جهان و مقایسه آن با ادبیات ایران، فراهم نماید.

آنچه در برنامه آموزشی و فرایند یاددهی - یادگیری درس ادبیات فارسی باید به طور ویژه مورد تأکید قرار گیرد؛ توجه به دو مسئله زیر است :

الف) تقویت سواد خوانداری و خُرده مهارت های آوایی زبان.

ب) پرورش سواد ادراکی با در نظر گرفتن لایه ها و سطوح درک متن.

در این دو زمینه، همه ما به مطالعه و تمرین بیشتری نیاز داریم. از هر فرصتی برای یادگیری باید بهره بگیریم. تا خود خواننده و یادگیرنده خوبی نباشیم؛ آموزنده خوبی نخواهیم بود.

سخن آخر را به مثنوی معنوی مولانا جلال الدین محمد (ره) وا می گذاریم :

این همه گفتیم لیک اندر بسیج	بی عنایات خدا هیچیم هیچ
بی عنایات حق و خاصان حق	گر ملک باشد، سیاهستش ورق

گروه زبان و ادب فارسی

دفتر تألیف کتاب های درسی ابتدایی و متوسطه نظری